

واقعیت‌های مستند

«راه طی شده»

گردآورنده : دکتر منصور پهلوان محمد علی

استاد تمام دانشکده الهیات دانشگاه تهران

تدوین کننده : اکبر بدیع زادگان

پهلوان منصور ۱۳۳۲

واقعیت‌های مستند "راه طی شده"

تدوین کننده: اکبر بدیع‌زادگان ۱۳۱۷

گردآورنده: منصور پهلوان محمدعلی

تهران: نشر گویر ۱۴۰۰

ISBN: 978-964-214-354-2

۶۷۵ص

راه طی شده (برنامه تلویزیونی)

بازرگان مهدی ۱۳۷۳-۱۳۸۶ — مصاحبه‌ها

Bazargan, Mehdi, 1907-1995 — Interviews

تلویزیون — ایران — برنامه‌های مستند

Documentary television programs — Iran

رده بندی کنگره: PN۱۹۹۲/۷۷

رده بندی دیویی: ۷۹۱/۴۵۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۶۶۷۹۴

www.ketab.ir

واقعت‌های مستند "راه‌طی شده"

دکتر منصور پهلوان محمد علی / اکبر بدیع زادگان

طراح جلد: سعید زاشکانی - صفحه‌آرایی: مریم شهبازی - امور فنی: انتشارات کویر

چاپ و صحافی: غزال - شمارگان: ۱۴۰۰

شابک: ISBN: 978-964-214-354-2 قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، کریم‌خان زند، ابتدای قائم‌مقام فراهانی، کوی یکم، شماره ۲۰، ساختمان کویر

کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۴۹۱۱ - تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ - ۹ و ۸۸۳۴۲۶۹۸ - نمابر: ۸۸۳۴۲۶۹۷

Kavirbook@gmail.com

KavirPublishingCo

Kavir,Pub

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه‌ی مکتوب ناشر ممنوع است

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱. مقدمه.....	۷
۲. مهندس مهدی بازرگان و راه طی شده، نوشته منصور پهلوان.....	۱۱
۳. معرفی مهندس ابوالفضل بازرگان و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۳۵
۴. معرفی دکتر محمد نوید بازرگان و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۱۰۳
۵. معرفی سید اکبر بدیع زادگان و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۱۴۷
۶. معرفی محمدبسته نگار و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۲۱۱
۷. معرفی دکتر نازنین بنی‌اسدی و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۲۴۵
۸. معرفی مهندس محمد توسلی و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۲۸۳
۹. معرفی دکتر محمد مهدی جعفری و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۳۷۱
۱۰. معرفی ابوالفضل حکیمی و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۴۳۹
۱۱. معرفی حامد سبحانی و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۴۷۱
۱۲. معرفی دکتر فریدون سبحانی و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۵۰۳
۱۳. معرفی مهندس هاشم صباغیان و گفت‌وگوی ایشان در مستند راه طی شده.....	۵۳۵
۱۴. نامه دکتر محمد نوید بازرگان در انتقاد از کارگردان مستند راه طی شده.....	۵۷۳
۱۵. نامه مهندس محمد توسلی به رئیس شبکه مستندسیمای جمهوری اسلامی ایران.....	۵۷۹
۱۶. مناظره مهدی معتمدی مهر و علی ملاقلی‌پور پیرامون مستند «راه طی شده».....	۵۸۷

پیوست‌ها

الف. نمایه آیات و احادیث.....	۶۲۱
ب. نمایه فارسی.....	۶۲۲
ج. نمایه انگلیسی.....	۶۷۳

مقدمه

مستند راه طی شده مجموعه یازده مصاحبه است که با نزدیکان و دوستان و شاگردان مرحوم مهندس مهدی بازرگان به عمل آمده است. این مصاحبه‌ها مستند فیلمی بود که با همین عنوان یعنی «مستند راه طی شده» از سیمای جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۸ پخش گردید.

از آنجا که این مستند حاوی نکات ارزشمندی در تاریخ معاصر ایران است، و نزدیکان و شاگردان مرحوم بازرگان خاطرات گرانبهایی از دوران مبارزه و زندان و دولت موقت را بیان کرده‌اند انتشارات صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران بر آن شد تا صورت مکتوب این مصاحبه‌ها را که به نوعی تاریخ شفاهی محسوب می‌گردد، در کتابی مجزا در اختیار عموم علاقه‌مندان قرار دهد.

همچنین از آنرو که پخش مستند راه طی شده از سیمای جمهوری اسلامی ایران موافقین و مخالفینی را به همراه داشته است این انتشارات بر آن شد که صورت مکتوب مصاحبه‌ها و مقالات موافق و مخالف را یکجا منتشر کند و قضا و داوری در آنها را بر عهده خوانندگان قرار دهد.

در راستای تحقق این خواسته مدیرعامل وقت انتشارات سروش آقای ابراهیم شمشیری نگارش مقدمه و شرح حال مصاحبه‌شوندگان و ویرایش و بازبینی نهایی این مجموعه را براساس صورتجلسه شورای کتاب به شماره ۱۱۷ مورخه ۱۳۹۹/۲/۱۴ به این نگارنده محوّل کرد.* این بنده مصاحبه را در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار دادم و پس از ویرایش و تأیید آنان و نگارش شرح حال مصاحبه‌شوندگان و مقدمه‌ای در شرح احوال مرحوم مهندس بازرگان و ویراستاری نهایی کتاب، مجموعه را در اختیار انتشارات سروش قرار دادم، لکن آنان اظهار داشتند

* تصویر نامه مدیرعامل وقت انتشارات سروش درباره‌ی صورتجلسه شماره ۱۱۷ مورخ ۱۳۹۹/۲/۱۴ شورای کتاب را در صفحه ۱۰ ملاحظه فرمائید. (ب.ف.ب).

مدیریت جدید انتشارات آقای سعید کرمی از انتشار این اثر منصرف شده است و شما می‌توانید خود رأساً به انتشار آن اقدام کنید و من هم آنرا در اختیار «بنیاد فرهنگی مهندس مهدی بازرگان» قرار دادم تا به هر نحوی که صلاح می‌دانند آنرا منتشر کنند.

مجموعه‌ای که پیش رو دارید شامل سه بخش به شرح زیر است:

۱- گزارشی اجمالی از زندگانی و فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی مهندس مهدی بازرگان.

۲- مجموعه یازده مصاحبه با نزدیکان و شاگردان مهندس بازرگان که توسط آقای علی ملاقلی‌پور کارگردان مستند راه طی شده انجام پذیرفته است.

۳- ضمائم که شامل دو انتقاد از مستند تلویزیونی راه طی شده و یک مناظره است.

در قسمت اول با نگاهی اجمالی مهم‌ترین رویدادهای حیات مرحوم بازرگان را مرور کرده و در انتها از کتاب راه طی شده و مستند راه طی شده سخن گفته شده است. کسانی که تفصیل این حوادث را خواسته باشند می‌توانند به کتاب‌هایی همچون «شصت سال خدمت و مقاومت» و «شصت سال صبوری و شکوری» و کتاب «نیم قرن خاطره و تجربه» و کتاب «خاطرات و تأملات در زندان شاه» و کتاب «سه هم پیمان عشق» و کتاب «نهضت آزادی ایران از تاسیس تا انشعاب» و کتاب «نهضت آزادی و مجاهدین» و کتاب «همگام با آزادی» و کتاب «سازمان مجاهدین خلق، پیدایی و فرجام» ... مراجعه کنند.

در قسمت دوم، متن مصاحبه‌ها آمده است این مصاحبه‌ها که در حقیقت اسناد و مدارکی در تاریخ معاصر ایران است گفت‌وگویی با دوستان و نزدیکان مهندس بازرگان است. و خاطرات ارزنده و ارزشمندی در آنها وجود دارد. مصاحبه شوندگان کسانی بودند که امکان دسترسی به آنها هنگام مصاحبه در تهران وجود داشته است. ضمناً مصاحبه کننده اغراض خاصی را دنبال کرده و

سوال‌ات مشابهی از مصاحبه شوندگان به عمل آورده است. اسامی و سمت مصاحبه شوندگان به ترتیب حروف الفبا به شرح زیر است:

مهندس ابوالفضل بازرگان برادرزاده مهندس مهدی بازرگان و اولین رئیس دفتر و معاون نخست وزیر دولت موقت، دکتر محمد نوید بازرگان فرزند مهندس بازرگان، مهندس اکبر بدیع‌زادگان از همکاران دولت موقت و برادر مهندس اصغر بدیع‌زادگان و مدیرعامل بنیاد فرهنگی مهندس مهدی بازرگان، مرحوم محمد بسته‌نگار از دوستان صمیمی و هم‌بند مهندس بازرگان و داماد آیت‌الله طالقانی، خانم دکتر نازنین بنی‌اسدی استاد دانشگاه و نوه مهندس بازرگان، مهندس محمد توسلی شهردار تهران در دولت موقت، دکتر محمد مهدی جعفری استاد دانشگاه و از هم‌بندان مهندس بازرگان و آیت‌الله طالقانی، مهندس ابوالفضل حکیمی از هم‌بندان زندان و همکاران مهندس بازرگان در دولت موقت، مهندس حامد سبحانی فرزند مهندس عزت‌الله سبحانی و از شاگردان مهندس بازرگان، دکتر فریدون سبحانی فرزند دکتر یدالله سبحانی و اولین رئیس سازمان انرژی اتمی ایران در بعد از انقلاب، مهندس صباغیان وزیر کشور در دولت موقت.

لازم است یادآوری شود نگارنده، مصاحبه‌های فوق را برای بازبینی و اصلاحات نهایی به هر یک از مصاحبه شوندگان ارجاع داده و اصلاحات مورد نظر آنها در این مجموعه اعمال گردیده است.

در قسمت سوم، ضامم شامل دو گفتار و یک مناظره به شرح زیر است:

۱- نقد آقای دکتر محمد نوید بازرگان

۲- نقد آقای مهندس محمد توسلی

۳- مناظره آقای مهدی معتمدی مهر با آقای علی ملاقلی‌پور، کارگردان.

امیدواریم انتشار این مجموعه گامی کوچک در جهت گرامیداشت اندیشمند و مجاهد بزرگ تاریخ معاصر ایران مرحوم مهندس مهدی بازرگان به شمار آید.

منصور پهلوان

استاد دانشگاه تهران

شهریور ۱۳۹۹